



«فرهنگیستان» گزارش می‌دهد: در ۱۰ سال اخیر به طور میانگین ۱۰ درصد سپرده‌ها دست بانک‌ها می‌ماند، این عدد در سال ۹۸ به ۲۲ درصد رسید

کاهش چراغ خاموش وام‌دهی بانک‌ها



در حالی که ۷۸ درصد سپرده‌ها است که مانده سپرده‌ها تا پایان این ماه، ۲۳۰۹ هزار میلیارد تومان و در مقابل مانده تسهیلات اعطایی نیز حدود ۱۸۱۲ هزار میلیارد تومان بوده است. به عبارتی از کل تسهیلات بانکی ۲۲ درصد آن مشمول تسهیلات‌دهی نشده است. گرچه اختصاصی صد درصدی منابع سپرده‌های بانکی به تسهیلات به هیچ وجه امری منطقی نیست، اما توجه داشته باشیم مانده سپرده‌ها به تسهیلات در سال ۱۳۹۸ رقمی حدود ۴۹۷ هزار میلیارد تومان است که اگر ۱۰ درصد این مبلغ را هم بانک‌ها در قالب تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی اعطای می‌کردند، رقمی در حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان می‌شد.

نسبت ۷۸ درصدی تسهیلات بانکی به سپرده‌ها در سال ۱۳۹۸ در حالی است که طی سال‌های ۸۹، ۹۰ و به ترتیب ۱۱۰، ۱۰۷ و ۱۱۲ درصد بوده است. در واقع در این سه سال بانک‌ها بیشتر از آنچه که به عنوان سپرده از مشتریان خود دریافت کرده‌اند در قالب تسهیلات پرداخته‌اند که چنین عملکرد افراط‌گونه‌ای نیز احتمالاً عاملی برای نقدینگی و تورم در آن سال‌ها بوده است. به نظر می‌رسد در آن سال‌ها در کنار تسهیلات مربوط به مسکن، دیگر تسهیلات تکلیفی نیز سهم قابل توجهی در کل تسهیلات بانکی داشته‌اند که نسبت تسهیلات به سپرده نرخ بالایی صدرصد را نشان می‌دهد. اما از سال ۹۰ به بعد سبب استثنای سال ۹۵ نسبت تسهیلات به سپرده روند نزولی را به خود گرفته، به طوری که از نسبت صدرصد در سال ۹۱ به ۹۴ درصد در سال ۹۲ رسیده است. همچنین این نسبت در سال‌های ۹۳ تا ۹۶ که بین ۹۳ تا ۸۱ درصد بوده، حاکی از نسبت متعادل در این سال‌هاست، اما نکته قابل توجه روند نزولی است که این نسبت به خود گرفته و همچنان آن را ادامه می‌دهد. روند کاهش این نسبت در سال‌های اخیر در حالی رقم خورده که افزایش سپرده‌گذاری در بانک‌ها از سرعت قابل قبولی برخوردار بوده است. به عنوان نمونه میزان سپرده‌های مردم نزد سیستم بانکی در پایان سال ۱۳۹۸ نسبت به پایان سال ۱۳۹۷ ۲۲۲ درصد رشد به مبلغ ۲/۴۱۱ هزار میلیارد تومان رسیده، اما همان‌طور که گفته شد نسبت تسهیلات اعطایی به سپرده‌ها در سال ۱۳۹۸ در مقایسه با سال ۹۷ کاهش صد درصدی را تجربه کرده است. کاهش نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها (پس از کسر سپرده قانونی)، افزایش شکاف تسهیلات به سپرده و کاهش قدرت وام‌دهی در شبکه بانکی کشور را نشان می‌دهد که این اتفاق می‌تواند ناشی از عملکرد محتاطانه بانک‌ها در اعطای تسهیلات به دلایل متفاوت باشد. به هر صورت با توجه به همراه شدن رکود ناشی از شیوع کرونا با مشکلات اقتصادی کشور و نیازمندی جریان حقیقی اقتصاد به رونق و تامین مالی، باید چنین نسبتی از سوی دولت و سیستم بانکی در جهت تولید روند افزایشی به خود گرفته، چرا که در غیر این صورت نمی‌توان به بهبود اوضاع اقتصادی نیز امیدوار بود.

پراکندگی تسهیلات به سپرده‌ها می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد. یکی از تفسیرهایی که در مورد این نسبت می‌توان داشت، این است که تسهیلات تسهیلات اعطایی از سوی بانک‌ها می‌تواند از این رو باشد که بخشی از سپرده‌های بانکی جهت کاهش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی استفاده شده، چرا که یکی از مواردی که با روی کار آمدن رئیس جدید بانک مرکزی به آن تاکید شده، کاهش نسبت بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی است. این عدد که در ابتدای روی کار آمدن عبدالناصر همتی و در پایان مهرماه سال ۱۳۹۷ به ۱۶۰ هزار میلیارد تومان رسیده بود، پس از آن روند کاهش به خود گرفته و بر اساس آخرین آمارها تا پایان سال گذشته نیز با کاهش روبه‌رو بوده است. دلیل دوم اما می‌تواند ریسک و ناپایداری سیستم بانکی بوده باشد که منتهی به کاهش تسهیلات اعطایی به سپرده‌های بانکی شده است. رشد قیمت‌ها و نیز تنگ‌نالی در سایر بازارهای موادی و شایعاتی که آن روزها به زبان می‌آمد آحاد اقتصادی جامعه را بر آن داشته بود پول یا ریال خود را به سایر دارایی‌ها تبدیل کنند. این موضوع سبب شد بانک‌ها به جهت جلوگیری از هجوم سپرده‌گذاران برای خروج سپرده‌ها، قدری محتاطانه‌تر رفتار کرده و ذخایر نقدی بیشتری را داشته باشند. همچنین هرازچندگاهی شایعاتی در فضای مجازی در رابطه با ورشکستگی یکی از بانک‌ها به گوش می‌رسید که این امر سبب ایجاد صف‌هایی برای دریافت پول می‌شد. مجموع این موارد سبب شد بانک‌ها اقدامات احتیاطی بیشتری را اتخاذ کنند که شاید ثمره آن کاهش نسبت تسهیلات به سپرده باشد. دلیل سوم و اما خطرناک‌ترین کاهش این نسبت می‌تواند گرفتار شدن سیستم بانکی در فرآیند خطرناک «پانزی» باشد. این فرآیند به این صورت است که بانک‌ها از خلق پول جدید برای اعطای تسهیلات استفاده نکرده و به دلیل ناهمخوانی دارایی‌ها و درآمدها موجودند خلق پول خود را صرف پرداخت سود سپرده‌ها کنند. در واقع بانک‌ها در چنین حالتی سپرده‌های جدید را در قالب پرداخت سود سپرده‌های قبلی استفاده می‌کنند. سودهای جذاب در بازارهای موادی نیز به عنوان یکی دیگر از دلایل در شکل‌گیری چنین روندی بی‌تأثیر نبوده‌اند، چرا که بانک‌ها در بازار سپرده به دلایلی موجودند

نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد تومان)

سال / عنوان	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۱ ماهه ۱۳۹۸
سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی	۲۱۳	۲۸۲	۳۴۳	۴۴۰	۶۰۸	۷۲۵	۹۵۷	۱،۱۳۷	۱،۴۷۴	۱،۸۵۶	۲،۳۰۹
تسهیلات اعطایی	۲۲۸	۳۱۷	۳۸۰	۴۳۹	۵۷۱	۶۷۳	۷۹۱	۹۸۶	۱،۲۵۸	۱،۵۰۹	۱،۸۱۲
نسبت سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی به تسهیلات اعطایی (درصد)	۱۰۷	۱۱۱	۱۰۰	۹۴	۹۳	۸۳	۸۷	۸۵	۸۱	۸۱	۷۸

منبع: بانک مرکزی ایران - آمار سال ۱۳۹۸ تا پایان بهمن ماه است.

مقایسه نرخ نسبت تسهیلات به سپرده‌های بانک‌ها در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد تومان)

نام استان	سپرده‌ها با کسر سپرده قانونی	تسهیلات	سال ۱۳۸۸	نسبت تسهیلات به سپرده (درصد)	نسبت تسهیلات به سپرده (درصد)
تهران	۱،۲۴۲،۴۶۶	۱،۱۴۶،۹۶۲	۱۳۸۸	۹۲	۱۲۵،۵۹۱
اصفهان	۱۲۵،۰۴۶	۶۸،۴۹۰	۱۳۸۸	۵۵	۱۰،۷۷۸
خراسان رضوی	۱۰۷،۳۲۱	۵۷،۲۴۱	۱۳۸۸	۵۳	۷،۷۴۹
مازندران	۵۵،۶۵۸	۴۲،۴۴۵	۱۳۸۸	۷۶	۸،۳۳۸
فارس	۹۷،۰۴۲	۴۸،۳۳۰	۱۳۸۸	۵۰	۷،۵۶۰
خوزستان	۷۶،۳۴۷	۴۰،۴۹۸	۱۳۸۸	۵۳	۶،۹۷۵
آذربایجان شرقی	۶۵،۲۳۰	۳۷،۸۳۵	۱۳۸۸	۵۸	۶،۳۴۱
گیلان	۳۷،۹۶۹	۲۶،۹۲۱	۱۳۸۸	۷۱	۵،۱۶۵
کرمان	۴۴،۱۹۶	۳۱،۹۱۵	۱۳۸۸	۷۲	۴،۸۷۹
آذربایجان غربی	۳۲،۰۱۳	۲۲،۰۱۳	۱۳۸۸	۶۶	۴،۱۹۹
کرمانشاه	۲۴،۲۹۷	۱۹،۴۹۵	۱۳۸۸	۸۰	۳،۸۱۷
یزد	۲۶،۹۷۱	۲۰،۱۶۵	۱۳۸۸	۷۵	۳،۲۹۸
گلستان	۱۹،۱۹۳	۱۷،۲۲۴	۱۳۸۸	۹۰	۳،۴۲۵
همدان	۱۱،۱۵۴	۱۳،۶۱۰	۱۳۸۸	۶۴	۲،۳۶۲
مرکزی	۲۳،۹۱۳	۱۵،۳۵۵	۱۳۸۸	۶۴	۲،۶۲۴
سمنان	۱۴،۰۶۶	۱۲،۱۲۷	۱۳۸۸	۸۶	۱،۹۷۳
لرستان	۱۶،۴۵۶	۱۵،۰۶۶	۱۳۸۸	۹۱	۱،۴۶۲
اردبیل	۱۳،۳۵۷	۱۱،۰۰۲	۱۳۸۸	۸۲	۱،۹۸۷
قزوین	۱۹،۷۷۴	۱۳،۹۶۷	۱۳۸۸	۷۶	۳،۳۱۲
هرمزگان	۲۱،۳۰۹	۱۳،۹۵۰	۱۳۸۸	۶۵	۲،۴۶۶
بوشهر	۳۰،۲۷۹	۱۱،۸۹۰	۱۳۸۸	۳۹	۱،۹۷۳
کردستان	۱۴،۹۹۱	۱۰،۱۷۷	۱۳۸۸	۷۴	۱،۶۳۰
زنجان	۱۳،۶۶۴	۱۲،۳۵۵	۱۳۸۸	۸۵	۱،۹۱۸
قم	۲۴،۸۵۷	۱۲،۹۵۷	۱۳۸۸	۵۲	۱،۶۴۶
سیستان و بلوچستان	۱۸،۰۰۳	۱۰،۱۴۳	۱۳۸۸	۵۶	۱،۵۰۱
چهارمحال و بختیاری	۱۳،۴۴۴	۱۱،۵۱۷	۱۳۸۸	۸۶	۱،۳۵۶
ایلام	۷،۷۲۷	۷،۷۲۷	۱۳۸۸	۱۰۳	۱،۳۷۰
کهگیلویه و بویراحمد	۶،۱۳۲	۶،۶۷۰	۱۳۸۸	۱۰۹	۹۷۱
خراسان شمالی	۸،۰۲۹	۸،۱۲۷	۱۳۸۸	۱۰۱	۱،۱۵۴
خراسان جنوبی	۱۰،۳۷۱	۸،۱۴۵	۱۳۸۸	۷۹	۸۰۹
البرز	۴۰،۲۰۷	۳۳،۱۶۹	۱۳۸۸	۴۷	-
مناطق آزاد تجاری	۲۸،۶۲۱	۱۳،۱۸۷	۱۳۸۸	۴۶	-
جمع کل	۲۳،۰۹۵۷	۱۸،۱۲۰۵۹	۱۳۸۸	۷۸،۴	۲۲۸،۹۶۱

منبع: بانک مرکزی ایران - آمار سال ۱۳۹۸ تا پایان بهمن ماه است.

با نرخ بالاتری از نرخ اعلامی بانک مرکزی سپرده‌ها را جذب کنند و در نتیجه برای بانک‌ها به صرفه نیست که با نرخ مصوب بانک مرکزی اقدام به اعطای تسهیلات کنند. از این رو بسیاری از بانک‌ها روش‌هایی مانند بلوکه کردن بخشی از تسهیلات اعطایی را دنبال می‌کنند. از طرفی سود جذاب بازارهای موازی از جمله بازار بورس سبب شده بسیاری از بانک‌ها سوسه‌شوند بخشی از سپرده‌ها را وارد بازار سهام کنند تا سود ۱۸ تا ۲۰ درصد یک‌ساله را در اغلب اوقات طی یک یا دو ماه به دست آورند. در مجموع بررسی فرضیه‌های مطرح شده می‌تواند تا حدودی وضعیت بانک‌های کشور را بهتر نمایان سازد. بر این اساس، در صورتی که کاهش نسبت تسهیلات به سپرده‌ها برگرفته از دلیل اول و بابت انضباط مالی و کاهش ریسک باشد، می‌تواند خبر خوبی باشد، اما در صورتی که این موضوع به دلیل مشکلات مالی بانک‌ها باشد که به گفته کارشناسان همین گونه است، باید چاره‌ای برای آن اندیشید.

در برخی استان‌ها ۵۰ درصد منابع را وام ندادند

آمارهای بانک مرکزی از روند نزولی نسبت تسهیلات به سپرده‌های بانکی از سال ۹۱ به بعد حکایت دارد که این روند نزولی در بررسی بین استانی نیز دیده می‌شود. در بهمن ماه سال ۱۳۹۸ بالاترین نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها (پس از کسر سپرده قانونی) در میان استان‌های مختلف به «کهگیلویه و بویراحمد»، «ایلام» و «خراسان شمالی» اختصاص داشته که به ترتیب نسبت‌های ۱۰۹ درصد، ۱۰۳ درصد و ۱۰۱ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. این در حالی است که نسبت مانده تسهیلات به سپرده‌ها در این استان‌ها در سال ۸۸ به ترتیب ۱۰۷، ۱۱۸ و ۲۱۰ درصد بوده است.

در حالی که ۷۸ درصد سپرده‌ها است که مانده سپرده‌ها تا پایان این ماه، ۲۳۰۹ هزار میلیارد تومان و در مقابل مانده تسهیلات اعطایی نیز حدود ۱۸۱۲ هزار میلیارد تومان بوده است. به عبارتی از کل تسهیلات بانکی ۲۲ درصد آن مشمول تسهیلات‌دهی نشده است. گرچه اختصاصی صد درصدی منابع سپرده‌های بانکی به تسهیلات به هیچ وجه امری منطقی نیست، اما توجه داشته باشیم مانده سپرده‌ها به تسهیلات در سال ۱۳۹۸ رقمی حدود ۴۹۷ هزار میلیارد تومان است که اگر ۱۰ درصد این مبلغ را هم بانک‌ها در قالب تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی اعطای می‌کردند، رقمی در حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان می‌شد.

نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد تومان)

سال / عنوان	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۱ ماهه ۱۳۹۸
سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی	۲۱۳	۲۸۲	۳۴۳	۴۴۰	۶۰۸	۷۲۵	۹۵۷	۱،۱۳۷	۱،۴۷۴	۱،۸۵۶	۲،۳۰۹
تسهیلات اعطایی	۲۲۸	۳۱۷	۳۸۰	۴۳۹	۵۷۱	۶۷۳	۷۹۱	۹۸۶	۱،۲۵۸	۱،۵۰۹	۱،۸۱۲
نسبت سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی به تسهیلات اعطایی (درصد)	۱۰۷	۱۱۱	۱۰۰	۹۴	۹۳	۸۳	۸۷	۸۵	۸۱	۸۱	۷۸

منبع: بانک مرکزی ایران - آمار سال ۱۳۹۸ تا پایان بهمن ماه است.

در حالی که ۷۸ درصد سپرده‌ها است که مانده سپرده‌ها تا پایان این ماه، ۲۳۰۹ هزار میلیارد تومان و در مقابل مانده تسهیلات اعطایی نیز حدود ۱۸۱۲ هزار میلیارد تومان بوده است. به عبارتی از کل تسهیلات بانکی ۲۲ درصد آن مشمول تسهیلات‌دهی نشده است. گرچه اختصاصی صد درصدی منابع سپرده‌های بانکی به تسهیلات به هیچ وجه امری منطقی نیست، اما توجه داشته باشیم مانده سپرده‌ها به تسهیلات در سال ۱۳۹۸ رقمی حدود ۴۹۷ هزار میلیارد تومان است که اگر ۱۰ درصد این مبلغ را هم بانک‌ها در قالب تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی اعطای می‌کردند، رقمی در حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان می‌شد.

نسبت ۷۸ درصدی تسهیلات بانکی به سپرده‌ها در سال ۱۳۹۸ در حالی است که طی سال‌های ۸۹، ۹۰ و به ترتیب ۱۱۰، ۱۰۷ و ۱۱۲ درصد بوده است. در واقع در این سه سال بانک‌ها بیشتر از آنچه که به عنوان سپرده از مشتریان خود دریافت کرده‌اند در قالب تسهیلات پرداخته‌اند که چنین عملکرد افراط‌گونه‌ای نیز احتمالاً عاملی برای نقدینگی و تورم در آن سال‌ها بوده است. به نظر می‌رسد در آن سال‌ها در کنار تسهیلات مربوط به مسکن، دیگر تسهیلات تکلیفی نیز سهم قابل توجهی در کل تسهیلات بانکی داشته‌اند که نسبت تسهیلات به سپرده نرخ بالایی صدرصد را نشان می‌دهد. اما از سال ۹۰ به بعد سبب استثنای سال ۹۵ نسبت تسهیلات به سپرده روند نزولی را به خود گرفته، به طوری که از نسبت صدرصد در سال ۹۱ به ۹۴ درصد در سال ۹۲ رسیده است. همچنین این نسبت در سال‌های ۹۳ تا ۹۶ که بین ۹۳ تا ۸۱ درصد بوده، حاکی از نسبت متعادل در این سال‌هاست، اما نکته قابل توجه روند نزولی است که این نسبت به خود گرفته و همچنان آن را ادامه می‌دهد. روند کاهش این نسبت در سال‌های اخیر در حالی رقم خورده که افزایش سپرده‌گذاری در بانک‌ها از سرعت قابل قبولی برخوردار بوده است. به عنوان نمونه میزان سپرده‌های مردم نزد سیستم بانکی در پایان سال ۱۳۹۸ نسبت به پایان سال ۱۳۹۷ ۲۲۲ درصد رشد به مبلغ ۲/۴۱۱ هزار میلیارد تومان رسیده، اما همان‌طور که گفته شد نسبت تسهیلات اعطایی به سپرده‌ها در سال ۱۳۹۸ در مقایسه با سال ۹۷ کاهش صد درصدی را تجربه کرده است. کاهش نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها (پس از کسر سپرده قانونی)، افزایش شکاف تسهیلات به سپرده و کاهش قدرت وام‌دهی در شبکه بانکی کشور را نشان می‌دهد که این اتفاق می‌تواند ناشی از عملکرد محتاطانه بانک‌ها در اعطای تسهیلات به دلایل متفاوت باشد. به هر صورت با توجه به همراه شدن رکود ناشی از شیوع کرونا با مشکلات اقتصادی کشور و نیازمندی جریان حقیقی اقتصاد به رونق و تامین مالی، باید چنین نسبتی از سوی دولت و سیستم بانکی در جهت تولید روند افزایشی به خود گرفته، چرا که در غیر این صورت نمی‌توان به بهبود اوضاع اقتصادی نیز امیدوار بود.

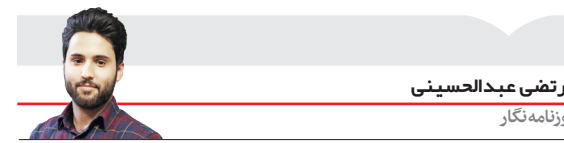
پرداخت سود سپرده‌ها جای اعطای تسهیلات را گرفته است

کاهش نسبت تسهیلات به سپرده‌ها می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد. یکی از تفسیرهایی که در مورد این نسبت می‌توان داشت، این است که تسهیلات تسهیلات اعطایی از سوی بانک‌ها می‌تواند از این رو باشد که بخشی از سپرده‌های بانکی جهت کاهش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی استفاده شده، چرا که یکی از مواردی که با روی کار آمدن رئیس جدید بانک مرکزی به آن تاکید شده، کاهش نسبت بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی است. این عدد که در ابتدای روی کار آمدن عبدالناصر همتی و در پایان مهرماه سال ۱۳۹۷ به ۱۶۰ هزار میلیارد تومان رسیده بود، پس از آن روند کاهش به خود گرفته و بر اساس آخرین آمارها تا پایان سال گذشته نیز با کاهش روبه‌رو بوده است. دلیل دوم اما می‌تواند ریسک و ناپایداری سیستم بانکی بوده باشد که منتهی به کاهش تسهیلات اعطایی به سپرده‌های بانکی شده است. رشد قیمت‌ها و نیز تنگ‌نالی در سایر بازارهای موادی و شایعاتی که آن روزها به زبان می‌آمد آحاد اقتصادی جامعه را بر آن داشته بود پول یا ریال خود را به سایر دارایی‌ها تبدیل کنند. این موضوع سبب شد بانک‌ها به جهت جلوگیری از هجوم سپرده‌گذاران برای خروج سپرده‌ها، قدری محتاطانه‌تر رفتار کرده و ذخایر نقدی بیشتری را داشته باشند. همچنین هرازچندگاهی شایعاتی در فضای مجازی در رابطه با ورشکستگی یکی از بانک‌ها به گوش می‌رسید که این امر سبب ایجاد صف‌هایی برای دریافت پول می‌شد. مجموع این موارد سبب شد بانک‌ها اقدامات احتیاطی بیشتری را اتخاذ کنند که شاید ثمره آن کاهش نسبت تسهیلات به سپرده باشد. دلیل سوم و اما خطرناک‌ترین کاهش این نسبت می‌تواند گرفتار شدن سیستم بانکی در فرآیند خطرناک «پانزی» باشد. این فرآیند به این صورت است که بانک‌ها از خلق پول جدید برای اعطای تسهیلات استفاده نکرده و به دلیل ناهمخوانی دارایی‌ها و درآمدها موجودند خلق پول خود را صرف پرداخت سود سپرده‌ها کنند. در واقع بانک‌ها در چنین حالتی سپرده‌های جدید را در قالب پرداخت سود سپرده‌های قبلی استفاده می‌کنند. سودهای جذاب در بازارهای موادی نیز به عنوان یکی دیگر از دلایل در شکل‌گیری چنین روندی بی‌تأثیر نبوده‌اند، چرا که بانک‌ها در بازار سپرده به دلایلی موجودند

نسبت تسهیلات بانکی به سپرده‌ها طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ (ارقام به میلیارد تومان)

سال / عنوان	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۱ ماهه ۱۳۹۸
سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی	۲۱۳	۲۸۲	۳۴۳	۴۴۰	۶۰۸	۷۲۵	۹۵۷	۱،۱۳۷	۱،۴۷۴	۱،۸۵۶	۲،۳۰۹
تسهیلات اعطایی	۲۲۸	۳۱۷	۳۸۰	۴۳۹	۵۷۱	۶۷۳	۷۹۱	۹۸۶	۱،۲۵۸	۱،۵۰۹	۱،۸۱۲
نسبت سپرده‌ها پس از کسر ذخیره قانونی به تسهیلات اعطایی (درصد)	۱۰۷	۱۱۱	۱۰۰	۹۴	۹۳	۸۳	۸۷	۸۵	۸۱	۸۱	۷۸

منبع: بانک مرکزی ایران - آمار سال ۱۳۹۸ تا پایان بهمن ماه است.



مرتضی عبادت‌الحسینی روزنامه‌نگار

نسبت تسهیلات به سپرده‌های بانکی از مهم‌ترین نسبت‌های سیستم بانکی بوده که اهمیت آن در شرایط رکودی اقتصاد ما بیش از پیش است. استاندارد بودن این نسبت نشان خواهد داد که بخش اعظمی از سپرده‌های دریافتی از مشتریان بانکی در قالب تسهیلات به عده‌ای دیگر پرداخت شده و اگر این تسهیلات در بخش تولید کالا و خدمات استفاده شده باشد، سیستم بانکی توانسته است نقش مفیدی را برای رشد اقتصادی بازی کند. اما وضعیت در سیستم بانکی ما به گونه‌ای دیگری است. به طوری که بررسی داده‌های بانک مرکزی نشان می‌دهد نسبت تسهیلات به سپرده نظام کشور طبق آخرین آمار در بهمن ماه ۹۸ به حدود ۷۸ درصد رسیده که کمترین مقدار تاریخی این نسبت از سال ۱۳۸۸ به بعد بوده است. طبق این بررسی، نسبت مانده تسهیلات به سپرده‌ها در سیستم بانکی کشور از سال ۱۳۹۱ به بعد روند نزولی گرفته است. شکاف به وجود آمده در دریافت سپرده‌ها و پرداخت تسهیلات نشان از ضعف سیستم بانکی کشور در وام‌دهی است که بر اساس آمارها، این ضعف در همه استان‌های کشور یکسان نبوده است. به عنوان نمونه تا پایان بهمن ۱۳۹۸ تنها ۱۱ استان از نسبت تسهیلات بانکی نسبت به سپرده‌ها استاندارد (۱۰۰ تا ۱۰۰ درصدی) بوده‌اند و باقی مناطق در وضعیت خوبی قرار نگرفته‌اند. در مدت مذکور استان‌های «فارس»، «البرز» و «بوشهر» به ترتیب با نسبت ۴۷، ۵۰ و ۲۹ درصدی کمترین میزان تسهیلات‌دهی را داشته‌اند. در این گزارش ابتدا با طرح نظری نسبت تسهیلات به سپرده‌ها به سراغ آمارها رفته‌ایم و سپس در گفت‌وگویی با عباس دادجوی توکلی، متخصص امور پولی و بانکی، دلایل اصلی کاهش بودن این نسبت را بررسی کرده‌ایم. به گفته این کارشناس با اینکه خلق نقدینگی از محل تسهیلات ضعیف شده اما دیگر مصادیق همچنان فعال هستند. دادجوی توکلی تأکید می‌کند افزایش این نسبت مانده تسهیلات به سپرده تنها از مسیر انتقال پول به بخش‌های مولد اقتصادی است که بر اقتصاد تأثیر مثبت خواهد گذاشت.

نسبت تسهیلات به سپرده چیست و چه چیزی را نشان می‌دهد؟

در دنیای امروز، بانکداری بسیار به اعداد وابسته شده و تفسیر این آمار و ارقام را بسیاری جهات با اهمیت است. در واقع در نظام بانکی بین المللی برای هر عملکردی شاخص و نسبتی تعریف شده که باید در چارچوب این نسبت‌ها حرکت کرد و تغییرات هر یک از نسبت‌ها می‌تواند حاکی از تحولات مهمی در رابطه با وضعیت بانکداری یا اقتصادی هر کشوری باشد. یکی از نسبت‌های کاربردی و مهم بانکداری، نسبت تسهیلات به سپرده است که از قدیم مورد استفاده و استناد قرار می‌گرفت. این نسبت که از آمارهای مانده تسهیلات و سپرده استخراج شده، به بیان اقتصادی «ظرفیت خلق تسهیلات توسط بانک از محل سپرده‌ها» را نشان می‌دهد. به بیان ساده‌تر این نسبت نشان می‌دهد چه میزان از سپرده‌های جذب شده توسط بانک (یا بانک‌ها) پس از کسر سپرده قانونی به صورت تسهیلات در اختیار مردم و مشتریان بانک (یا بانک‌ها) قرار گرفته است. هم‌راستا با این موضوع می‌توان اظهار کرد که تامین مالی ارزان و سهل الوصول یکی از مزوومات قدیم گذشتن در مسیر پیشرفت اقتصادی بوده و در کنار بازار سرمایه، این سیستم بانکی خواهد بود که نقش عمده‌تری بر عهده داشته و باید در تزریق تسهیلات به بخش‌های خرد، کالایی و تلاش کند، از همین رو نسبت تسهیلات به سپرده‌ها می‌تواند یکی از نسبت‌های مورد بررسی برای مشخص کردن نقش بانک‌ها و سیستم بانکی در نظام تامین مالی کشور نیز باشد. با این حال با گرفتار شدن اقتصاد کشور در بحران‌های اخیر و رکود در بخش‌های حقیقی اقتصاد و به دنبال آن علاقه مردم به سرمایه‌گذاری در دارایی‌های روزبازدهی چون سهام، تحلیل این نسبت می‌تواند درک درست‌تری را از نقطه ضعف‌های سیستم بانکی و اقتصادی کشور ارائه کند. زمانی این نسبت در کشور بالاتر از صد درصد بود، اما با توجه به استانداردهای بین المللی بانکداری آرام آرام و از اوایل دهه ۹۰ خورشیدی این نسبت کاهش یافته و اکنون و بر اساس آمار بانک مرکزی در پایان بهمن ماه ۹۸ این نسبت به ۷۸ درصد رسیده است.

بانک‌ها ۲۲ درصد سپرده‌ها را وام ندادند

بر اساس آخرین آمار منتشر شده در بهمن ماه ۱۳۹۸، نسبت تسهیلات به سپرده پس از کسر سپرده قانونی به کمتر از ۸۰ درصد رسیده که این میزان تا به حال بی سابقه بوده است. آمارها نشان می‌دهد نسبت مانده تسهیلات به سپرده‌ها در بهمن ۱۳۹۸ این نسبت به ۷۸ درصد رسیده است.

تحلیل مر سوم از کاهش این نسبت اشتباه است

نسبت تسهیلات به سپرده یکی از مولفه‌های مهم در ارزیابی قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌ها، وضعیت دارایی بانک‌ها و نحوه مدیریت منابع بانکی بوده که در سال‌های اخیر، همواره کاهش یافته است. این نسبت در حالی طی سال‌های ۹۷ و ۹۸ در حدود ۹۸ و ۷۸ درصد قرار گرفته است که بانک‌ها می‌توانند به طور متوسط ۹۰ درصد از منابع خود را تسهیلات پرداخت کنند. بنابراین روند نزولی نسبت تسهیلات به سپرده نشان می‌دهد قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌ها در سال‌های اخیر کاهش یافته است. عباس دادجوی توکلی، اقتصاددان و متخصص پول و بانکداری در گفت‌وگو با «فرهنگیستان» عنوان می‌کند که کاهش این نسبت در واقع به این معنی خواهد بود که سهم تسهیلات در خلق سپرده کاهش یافته و سایر مصادیق خلق نقدینگی همچون سود سپرده‌ها فاقد اثرند. وی معتقد است سهم تسهیلات جاری نقش‌آفرین در حال کاهش بوده، بلکه سیستم بازارهای غیر مولد نیز هدایت شده است. بنابراین چاره‌ای جز افزایش تسهیلات در جهت تولید یا خلق ارزش افزوده نخواهیم داشت.

به گفته دادجوی توکلی، اگر به روند اعطای تسهیلات نسبت به سپرده‌های اشخاص توجه کنیم، مشاهده می‌کنیم که از سال ۹۱ به بعد این روند نزولی بوده و این نسبت در حال کاهش است. اما بررسی مقهومی این نسبت و کاهش بودن آن، پیام‌های متفاوتی از برداشت‌های رسانه‌ای غالب خواهد داشت. در تحلیل‌های متعارف